

КУЛЬТУРА

На Полтавщину, до витоків гончарства

РЕПОРТАЖ З ВІДКРИТТЯ. Етносело «Гончарія» в структурі Національного музею гончарства започаткувало будівництво унікального музейного комплексу в селі Малі Будища

Олександр ДАНИЛЕЦЬ,
«Урядовий кур'єр»

На перспективність і велич проекту «Етносело «Гончарія», який колектив музею гончарства реалізує в селі Малі Будища, вказує капітальна огорожа, за якою на просторому дворі височіють кілька будівель. Та з них, що розташована ближче до входу на територію, офіційно стане музеєм. Гарно відреставровану сільську хату прикрасили кольоровими стрічками й обклали ароматним зіллям. Двір акуратно покошили, а в його глибині в тіні дерев слухають бадью музику й відпочивають на лавках учасники й місцеві жителі. Їх стає все більше. Дехто завітав з дітьми.

А ось і найповажніші гості свята. Знайомимося 81-річна Лідія Рева розповідає, що прийшла сюди тому, що ностальгує за часами, коли гончарював її дідусь Дем'ян Клименко. «Це дуже добре, що відкривають музей, — каже вона, — бо селу потрібні нові робочі місця. Щоб тут залишалася молодь».

А її подруга, 87-річна Любов Чабан, яка 30 років пропрацювала на заводі «Художній керамік», сподівається, що з відкриттям музею в Малих Будищах побільшає туристів і відродиться давнє ремесло — гончарство. Каже, такої думки дотримуються і її племінниця, яка нині живе у Франції, і сусідки. «На нашому кутку живуть кілька моїх колишніх співробітниць, і вони дуже хотіли прийти на відкриття, проте через слабе здоров'я не змогли. Тому я тут все уважно роздивлюся й обов'язково розповім їм про подію. Вони з нетерпінням чекають».

Пані Люба сказала про куток, на якому компактно живуть ті, хто донедавна був зайнятий у гончарному промислі. А ось автор проекту «Етносело «Гончарія» і його головний будівничий Олександр Пошивайло, рід якого за маминою лінією походить саме з Малих Будищ, каже, що на території цього старовинного села проживало близько ста гончарів. Це були шановані в громаді люди, чимало з них виконували обов'язки церковних старост. І першим у селі старостою їхньої дерев'яної церкви Різдва Пресвятої Богородиці був його прапрадід Павло Пічка, якого дослідник Іван Зарецький у своїй першій в Російській імперії монографії, присвяченій традиційному гончарству (1894), назвав одним із найбагатших і найкращих гончарів усієї Опішненської округи.

І в ХХ столітті в Малих Будищах проживали такі видатні постаті, як малювальниця Мотрона Назарчук, іконописець і художник Петро Кононенко, знаменитий різьбяр Василь



Автор і головний будівничий проекту «Етносело «Гончарія» генеральний директор Національного музею-заповідника українського гончарства Олександр Пошивайло

Гарбуз. Вони своєю творчістю робили внесок не лише в розвиток культури Полтавщини, а загалом України. Отже, як мовиться, сам Бог велів заснувати тут музейний комплекс, який би нагадував місцевим про їхнє потужне коріння. З цією метою колектив Національного музею гончарства у 2009 році відкрив у селі Миські Млини Музей філософа і колекціонера опішненської кераміки Леоніда Смержа, в 2013 — Музей мистецької родини Кричевських в Опішному.

«Намагаємося зробити конгломерат музеїв у різних регіонах Опішненської територіальної громади, щоб інші населені пункти за прикладом долучалися до музеєфікації своєї культурної спадщини. Будь-який географічний пункт в Україні, це село, хутір чи містечко, має свої історичні й культурні традиції. І якщо ними цікавитися, зберігати, можна мати свій достойний музей, представляти народну творчість. І так впливати і на розвиток економіки, і на збережен-

ня загалом цього населеного пункту», — розповідає Олександр Пошивайло.

Він зазначив, що в музеї, який відкривають зараз, багата експозиція. Її формували понад 30 років. Ці речі досі були у фондосховищі, і колектив Національного музею-заповідника радіє з того, що їх тепер люди зможуть побачити. Напівжартома зауважує: «Враховуючи, що колекція музею-заповідника нараховує близько 60 тисяч одиниць зберігання, а в цій хаті-садибі виставлятимуть близько 500, то принаймні ще 120 музеїв ми можемо зробити в окрузі й наповнити їх експонатами». Ці культурні осередки допомагатимуть Україні стверджуватися серед інших культур і народів.

На важливості збереження національної ідентичності, народної пам'яті наголосили й присутні на заході науковці, а також відома гончарка, педагог пані Наталя Кормелюк зі США. Вона розповіла про свою маму, яку вивезли за межі України, коли їй ще не ви-



Основа експозиції становлять гончарні вироби, предмети побуту

повнилося 18 років. Але навіть проживши більшу частину життя на іншому континенті, вона до останніх днів розмовляла рідною мовою.

Непомітно спливає час. Ось вже музей відкрито і в його дверях товпляться люди. Усім хочеться зайти. Що ж там усередині, чим здивує новий музей?

— Основу експозиції в нас становлять гончар-

ні вироби, предмети побуту, інструменти і приналежності, а також документальні матеріали. Ще фото, малюнки й особисті документи. Мабуть, найцікавіше в нас, це мальований полив'яний посуд, виготовлений у 1930–1950-х роках на заводі «Художній керамік». Його застосовували для приготування, зберігання та подавання на стіл різних страв та напоїв. Пе-

ред вами повсякденний посуд — банки, глечики, миски. Є декоративні вироби — плесканці, куманці, статуєтки й іграшки, — знайомить відвідувачів з експозицією завідувачка музею Олена Смілянська. Вона теж працювала над формуванням експозиції.

У кількох кімнатах хатинадиби людей як у рукавичці. Хтось роздивляється світліни, знаходить на них своїх рідних, ще хтось принишк перед образами, інші мацають рогачі, милуються вишитими сорочками й плахтами. «Оця штука називається патефон», — долинає чоловічий голос із суміжної кімнати. Та більшість, звичайно ж, фотографується біля яскравого, майстерно виготовленого посуду. Це щось неймовірне! Такі глиняні дива можна побачити тільки на Полтавщині.

«Сьогоднішнім відкриттям етносадиби «Гончарія» ми відкриваємо щось навіть більше, ніж музей. Ми відкриваємо друге дихання для нашого села. Піднімаємо на новий щабель його статусу. Тепер до нас потягнуться туристи, бо є що подивитися. У нас ще є унікальна, без єдиного дряха збудована дерев'яна церква, 135 років якій відзначимо наступного року, стародавній Глинський це ще не все. Виконавчий комітет Опішненської територіальної громади виграв європейський грант на створення Центру розвитку народних ремесел. Об'єкт створюють на базі дитячого садка в Малих Будищах. Сюди вже приїжджав представник Євросоюзу, який дав згоду на будівництво. А це означає, що буде додатково створено ще 15 робочих місць», — розповів «Урядовому кур'єру» староста Малобудищанського старостату Борис Дядечко.

Наступним етапом, за словами Олександра Пошивайла, буде відкриття музею ще в одній хаті на території етносадиби. Там планують відтворити побут гончарів кінця ХІХ — початку ХХ століття, де буде представлено надзвичайно красивий теракотовий посуд, такого немає в Європі, а також інструменти, які використовували у своїй роботі гончарі. І не лише в Малих Будищах, а й інших регіонах країни. Також на цій території збудують гончарне горно і ярмарковий майдан, де продаватимуть сувеніри. Відтворять гончарні курені, які гончарі будували на ярмарках. Тут з'являться давні атракціони й ігрові майданчики для дітей та багато іншого. У реалізації проекту зараз зацікавлені селищна й сільська громади, тож сподіваємося, що етносело матиме достойний розвиток і радуватиме яскравими враженнями численних гостей з усієї України.



81-річна Лідія Рева (ліворуч) і 87-річна Любов Чабан обов'язково розкажуть про подію всім односельцям



У музейну експозицію органічно вписався й грамофон